

การพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
ริมฝั่งแม่น้ำโขง : กรณีศึกษา อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย*

THE DEVELOPMENT OF RIGHTEOUS ECONOMIC MODEL FROM
PARTICIPATORY ACTION OF MEKONG RIVER SIDE COMMUNITY : A CASE
STUDY OF NONG KHAI DISTRICT NONG KHAI PROVINCE

คิต วรณดี

Kid Varundee

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nongkhai Campus, Thailand.

E-mail: dr.kidvarundee@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม ของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย 2) เพื่อศึกษาการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม ของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย และ 3) เพื่อทราบปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม ของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม ของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย มีการรณรงค์ในการปรับปรุงด้านอาคารสถานที่ที่เป็นรูปธรรม บริการสินค้าให้มีคุณภาพตรงตามราคา การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและประชาชนได้แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในลักษณะการให้คำแนะนำ หน่วยงานรัฐควรสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการดูแลสถานที่และรักษาความสะอาดให้เป็นไปตามสุขอนามัย แนวทางในการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมคือ การให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมกัน มีการดำเนินการอย่างโปร่งใส มีการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เป็นธรรม และมีการตรวจสอบให้มีคุณภาพ ยิ่งไปกว่านั้น หน่วยงานภาครัฐควรให้การสนับสนุนการมีส่วนร่วมในทางเศรษฐกิจทุก ๆ ด้าน เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พร้อมทั้งเสนอแนะให้เพิ่มประสิทธิภาพการมีส่วนร่วม ของประชาชนริมฝั่งแม่น้ำโขง เพื่อความ “อยู่เย็น เป็นสุข” อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: เศรษฐกิจที่เป็นธรรม, การมีส่วนร่วม, ชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง

* Received: 6 November 2020; Revised: 12 December 2020; Accepted: 16 December 2020

ABSTRACT

This is the quantitative and qualitative research. Its objectives are: 1) to study participation in the development of a righteous economy model of communities along Mekong River, Mueang District, Nong Khai Province 2) to study the development of a righteous economic model of communities along Mekong River, Mueang District, Nong Khai Province and 3) to acknowledge the problem, obstacles and recommendations on the citizens' participation in the development of righteous economic models of communities along Mekong River, Mueang District, Nong Khai Province.

The research results were found that participation in the development of a righteous economic model of communities along Mekong River, Mueang District, Nong Khai Province was to campaign improving the building in abstract, to provide the quality of products in the straight price. The participation of community leaders and people was demonstrated in a way of giving advice. Government agencies should support participation in the care of the properties and keep clean in sanitation. Guidelines for developing a righteous economic model were to involve people in the community in making decisions together, operate with transparency, share the righteous benefits and have a quality checks. Moreover, government agencies should support all aspects of participation in sufficiency economy philosophy. They also suggested to increase the efficiency of public participation for the sustainability of “peace and happiness” of the people in the Mekong River community.

Keywords: Righteous Economy, Participation, Mekong River Community

บทนำ

แนวความคิดพัฒนาเศรษฐกิจกระแสหลักในลักษณะการค้าเสรี มีอิทธิพลต่อการพัฒนาประเทศเป็นอย่างมาก ทำให้เกิดความพอใจขึ้นชมกับการลงทุนทางด้านอุตสาหกรรม และกระแสการบริโภคที่สามารถวัดได้ด้วยมาตรวัดทางตัวเลข ทั้งนี้ เนื่องมาจากว่า แนวการพัฒนาของเศรษฐกิจของโลกนั้น ได้มุ่งที่จะตอบสนองความต้องการของคนส่วนใหญ่ ซึ่งต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกสบายที่มีประสิทธิภาพดีกว่าเดิม แนวคิดเหล่านี้ ส่วนหนึ่งมีวิวัฒนาการมาจากอิทธิพลของปรัชญาตะวันตก ที่เรียกว่า “สำนักประโยชน์นิยม” (Utilitarianism) (บุญมี แทนแก้ว, 2541) ทำให้เกิดแนวคิดนำไปสู่การจัดสรรทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพในปัจจุบัน และการปฏิวัติด้านอุตสาหกรรม ที่เน้นการผลิตให้ออกมาสู่ตลาดให้มาก กระตุ้นให้มีการหมุนเวียนของเศรษฐกิจมาก ๆ ซึ่งนับว่าเป็นช่วงพอดีกับความเจริญของโลก ที่มีการผลิตและนำเสนอสิ่งอำนวยความสะดวก มีสิ่งอำนวยความสะดวก ง่าย ๆ จึงตรงกับจิตใจของคนยุคใหม่ อีกทั้งเป็นภาวะของโลกที่ปราศจากสงครามรุนแรง ต่างจากยุคก่อน ๆ ที่ต้องมุ่งการแสวงหาทางเอาตัวรอด

ดังนั้น ความพอใจในเรื่องของการครอบครองทรัพย์สิน สมบัติ เงินทอง รวมทั้งการมีสิ่งอำนวยความสะดวกสบาย เหลือกินเหลือใช้ จึงเป็นเรื่องที่มีกำเนิดมาจากแนวคิดประโยชน์นิยม พัฒนาเป็น “เศรษฐกิจกระแสหลัก” หรือเรียกได้อีกอย่างหนึ่งว่า “ทุนนิยม” ทำให้ทุกคนเห็นความสุขที่เป็นรูปธรรม กล่าวคือ สัมผัสได้อย่างเป็นรูปธรรมในโลกปัจจุบัน

ยุคสมัยของทุนนิยมและบริโภคนิยมนั้น ได้กำหนดค่านิยมในสังคมให้เป็นไปในทางเกื้อกูลกิเลส ตั้งแต่ให้มีการปลูกฝังเด็กให้นิยมยินดีในความรุนแรง เช่น ใช้อาวุธเป็นของเล่น และมีการโฆษณาสินค้าให้อยากได้อย่างมี ใช้ความทะยานอยากเป็นเครื่องดึงดูดใจ ตัวอย่างเช่น การขายรถยนต์หรือขายยาสระผม จะต้องให้ผู้หญิงรูปร่าง มีวิธีโฆษณาให้น่าพิสมัย ให้เกิดอุปสงค์อยู่เรื่อยไป มีวิธีการสร้างค่านิยมให้ใครก็ตามที่เห็นแล้วเกิดความรู้สึกว่า ขาดอะไรไป (sense of lack) โดยต้องหามาเติมให้เต็ม เรียกว่า “วัตถุนิยม” และแนวคิดวัตถุนิยมซึ่งเป็นแนวคิดเศรษฐกิจกระแสหลักนี้ แพร่กระจายไปทั่วโลก โดยเฉพาะประเทศที่มีสายสัมพันธ์อันดีกับประเทศตะวันตก รวมทั้งประเทศไทยด้วย

ในขณะที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ได้พระราชทานแนวทางการดำรงชีวิตให้กับชาวไทย ตลอดระยะเวลาที่ทรงครองราชย์มากกว่า 60 ปี ทรงดำเนินโครงการที่รู้จักกันดีว่า โครงการพระราชดำริ นับได้มากกว่า 3,000 โครงการ (มัญญ มุกข์ประดิษฐ์, 2547) ทุกโครงการตั้งอยู่บนพื้นฐานของความพออยู่ พอกิน และความมีชีวิตที่เรียบง่ายในทุกมิติของความเป็นอยู่ ในการดำรงชีวิต นอกจากนั้น ยังได้ทรงพระราชทานแนวคิด “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษาฯ ในหลายวาระ เพื่อให้พวงชนได้น้อมนำไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งพวงชนได้รับฟังพระราชดำรัสอย่างชัดเจน เมื่อการพัฒนาประเทศตามแนวคิดเศรษฐกิจหลัก ซึ่งเป็นระบบทุนนิยมข้ามชาติ ประสบกับภาวะเศรษฐกิจฟองสบู่แตก อันนำมาซึ่งความวิกฤติและความหายนะสู่ประเทศชาติครั้งสำคัญที่สุดครั้งหนึ่ง ในปี 2540 ผู้บริหารและรัฐบาลยอมรับถึงปัญหาการพัฒนาที่ผ่านมา ซึ่งผิดพลาดในหลายประเด็นหลัก และจำเป็นต้องปรับทิศทางใหม่ให้เหมาะสม โดยนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มาเป็นแนวคิดหลัก

พระราชดำริปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ จึงเป็นการนำเสนอทางออกให้กับสังคมปัจจุบัน ที่จะช่วยสร้างสังคมให้เข้มแข็งตามวิถีของชาวตะวันออกและวิถีพุทธ ซึ่งยึดแก่นสาระของความเป็นจริงเป็นหลัก ดังนั้น จึงไม่ควรยึดมั่นถือมั่นให้เกิดทุกข์ ส่วนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงนั้น หากมีการนำมาใช้ปฏิบัติ จะนำไปสู่วิถีทางการดำเนินชีวิตส่วนตัว และชีวิตการทำงานอย่างมีคุณภาพและมีความสุข การมีความพอเพียงเป็นที่ตั้ง จะทำให้รู้จักความพอดี จึงใช้ทางสายกลางที่ไม่มากไม่น้อยเกินไป ซึ่งจะส่งผลไปถึงการบริหารจัดการตนเองและทรัพยากรต่าง ๆ อย่างเหมาะสม ไม่ฟุ่มเฟือยให้สิ้นเปลืองโดยใช่เหตุ ฉะนั้น เมื่อมีการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน จะมีการดำเนินการด้านต่าง ๆ อย่างค่อยเป็นค่อยไป ก่อให้เกิดความสมดุลมั่นคง และยั่งยืนในระดับตนเอง ครอบครัว ชุมชนและประเทศชาติ ตามเงื่อนไขและวิถีชีวิตที่เป็นอยู่ ไม่สร้างความขัดแย้งและความแตกต่างทางวัฒนธรรม

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสเกี่ยวกับความพอเพียงว่า “ความพอเพียงนี้ ไม่ได้หมายความว่า ทุกครอบครัวจะต้องผลิตอาหารของตัว จะต้องทอผ้าใส่เอง อย่างนั้นมันเกินไป แต่ว่าในหมู่บ้านหรือในอำเภอ จะต้องมีความพอเพียงพอสมควร บางสิ่งบางอย่างที่ผลิตได้มากกว่าความต้องการ ก็ขายได้ แต่ขายในที่ไม่ห่างไกลเท่าไร ไม่ต้องเสียค่าขนส่งมากนัก” (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2550)

หลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจ และการกระทำ (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2550)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ไว้ในส่วนของที่ 10 ว่าด้วยแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน มาตรา 87 พอสรุปได้ว่า รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการส่งเสริมให้ประชาชนให้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น การตัดสินใจการวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะ การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ ในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพหรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลาย หรือรูปแบบอื่น การส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งในการทางเมือง และจัดให้มีกฎหมายจัดตั้งกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมือง (บุญยืน สามพิมพ์, รัชชากาญจน์ ฉิมนอกและสุริพร จันท์ภิรมย์, 2560) รวมทั้งสนับสนุนการดำเนินการของกลุ่มประชาชน ที่รวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายทุกระดับ ให้สามารถแสดงความคิดเห็นและสนองความต้องการของชุมชนในพื้นที่

การจัดทำแผนพัฒนาประเทศไทย นับตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 จนถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ภายใต้สถานการณ์ เงื่อนไข และการเปลี่ยนแปลงในมิติต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ (บุญยืน สามพิมพ์, รัชชากาญจน์ ฉิมนอกและสุริพร จันท์ภิรมย์, 2560) ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) ถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญ ของการวางแผนพัฒนาประเทศ ที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม และมุ่งให้ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนวิธีการพัฒนาเป็นบูรณาการแบบองค์รวม เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่สมดุล ต่อมาแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) ได้บัญญัติ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ ควบคู่ไปกับกระบวนทัศน์การพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวม ที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ต่อเนื่องถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) เพื่อการพัฒนาที่สมดุลทั้งคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม (เวคิน วุฒิวงศ์, 2558)

หากพิจารณาถึงแนวนโยบายการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 – 10 ที่ได้เน้นนำเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศ ก็เพื่อให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถ่องแท้ และสามารถนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิต พัฒนาคุณภาพชุมชน และพัฒนาคุณภาพของสังคม

ประเทศไทย โดยมุ่งให้ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เน้นการสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชน โดยเริ่มที่ตนเอง ตลอดจนเสริมสร้างบทบาทของครอบครัว ให้สามารถจัดการตนเองเกี่ยวกับความเป็นอยู่ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การปกครองและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ โดยมีชุมชนเป็นศูนย์กลาง ยึดหลักการพึ่งตนเองและหลักการมีส่วนร่วมของชุมชน ตามแนวทางระบอบประชาธิปไตยนั้นเอง โดยมีการวางยุทธศาสตร์การพัฒนาต่าง ๆ เพื่อความอยู่ดีมีสุขตามแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยอาศัยทุนเดิมของประเทศที่มีอยู่ เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ มีภูมิคุ้มกัน และสร้างสมดุลของการพัฒนาให้เกิดขึ้นทุกมิติ (ศรีนวล แดงภู, เชาวฤทธิ์ โสภักดี และขวัญภา วงศ์ไพศาลศิริกุล, 2561) ทั้งเพื่อเสริมสร้างการพัฒนาประเทศให้เกิดการอยู่ดีมีสุขอย่างยั่งยืนในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคม โดยใช้กลไกการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นตัวขับเคลื่อน

ปัจจุบันรัฐบาลต่างให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นอย่างมาก โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอนการพัฒนา เริ่มตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการค้นปัญหา การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและติดตามผล และการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ฯลฯ ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชน กำลังเป็นกระแสที่ได้รับความสนใจจากหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ที่ผ่านมามีพบว่าอุปสรรคและปัญหาของการปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหลักการกระจายอำนาจที่สำคัญประการหนึ่งก็คือประชาชนขาดความสนใจหรือขาดการมีส่วนร่วมทางการเมือง รัฐบาลจึงมีแนวนโยบายที่เป็นสิ่งจูงใจให้ประชาชนในท้องถิ่นหรือชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชนในลักษณะร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ นำไปสู่การพัฒนาที่ตรงเป้าหมาย เกิดความชอบธรรมอันนำมาซึ่งประโยชน์แก่ประชาชนอย่างแท้จริง นอกจากนี้ ยังถือได้ว่า เป็นการเริ่มต้นให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาท้องถิ่นและชุมชนที่สำคัญอีกด้วย (รัฐพงศ์ บุญญานุวัตร, 2552)

ดังนั้น กรมพัฒนาชุมชนได้นำหลักเศรษฐกิจพอเพียง มาส่งเสริมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ภายใต้ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข ตามนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ในการขับเคลื่อนการดำเนินการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงนี้ มีเกณฑ์การประเมิน 6 ด้าน คือ 1) ด้านการลดรายจ่าย 2) ด้านการเพิ่มรายได้ 3) ด้านการประหยัด 4) ด้านการเรียนรู้ 5) ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน (ธัชพล ทิธี, 2560)

ความสามารถของผู้นำชุมชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาหมู่บ้าน สร้างความรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแก่ชุมชน พัฒนาทักษะการดำรงชีวิตและขับเคลื่อนกิจกรรมการพัฒนาชุมชน ด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชนตามบริบทของชุมชนนั้น ๆ เช่น ในจังหวัดหนองคาย ชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย เป็นชุมชนที่กำลังพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านการคมนาคม เศรษฐกิจ การเมือง เพราะตั้งอยู่ติดกับเขตชายแดน ไทย-ลาว เดิมเป็นชุมชนเกษตรกรรม ทำสวนผัก สวนผลไม้ คนในชุมชนอยู่แบบต่างพึ่งพากันและกัน เมื่อความเจริญด้านการคมนาคม หรือทางเศรษฐกิจ เช่น มีโรงงานขนาดใหญ่ มีหมู่บ้านจัดสรรเกิดขึ้นในชุมชนหรือบริเวณใกล้เคียง ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอันส่งผลกระทบต่อในด้านต่าง ๆ แก่ชุมชน ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรมประเพณี การดำรงชีวิต

การประกอบอาชีพที่เปลี่ยนแปลงไป ประชาชนบางส่วนเลิกทำการเกษตรหันมาเป็นลูกจ้างโรงงาน เป็นลูกจ้างบริษัทเอกชน เป็นธรรมดาว่าเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลง ก็ย่อมมีปัญหาเกิดขึ้นตามมา ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาด้านสังคม การเมือง ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหาขยะ และปัญหาอื่น ๆ อีกมากมาย ซึ่งปัญหาเหล่านี้ ล้วนแล้วแต่มีผลกระทบในการดำรงชีวิตของคนในชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคายทั้งสิ้น และจากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้นำชุมชนจึงได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มาบูรณาการประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนบนฐานของความพอเพียง อยู่ดีกินดีและมีภูมิคุ้มกันที่ดี ตามนโยบายของกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย (พระครูพิศิษฐ์ฯ ประธานาณัติ (ประยูร นนทโย), พระมหากฤษฎา กิตติโสภณ, พระมหาสุนันท์ สุนนโท, 2563) โดยอาศัยการมีส่วนร่วมและความร่วมมือของทุกภาคส่วนในชุมชน เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการดำรงชีวิต พร้อมทั้งส่งเสริมให้นำไปใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนตามบริบทของชุมชน เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนรู้จักใช้ รู้ถึงคุณค่าของทรัพยากรที่มีอยู่ อันจะเป็นประโยชน์แก่การดำรงชีวิต ของประชาชนในชุมชนอย่างพอเพียง และอยู่เย็นเป็นสุขอย่างยั่งยืน (ชนนาถ แปลงมัลย์, 2562)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจจะศึกษาว่า ประชาชนในชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย มีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจในชุมชนของตนในด้านต่าง ๆ คือ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making) 2) ด้านการมีส่วนร่วม ในการดำเนินงาน (Implementation) 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) โดยภาพรวมในแต่ละด้านเป็นอย่างไร ผู้นำชุมชน ผู้บริหารชุมชน และพัฒนากร ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และสำนักงานได้สร้างความเข้มแข็งของชุมชน และนำมาใช้ในการพัฒนาชุมชน ทำให้เกิดผลการพัฒนาชุมชนที่มีปัญหาอุปสรรค และได้ข้อเสนอแนะ เพื่อปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพ ในการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาเศรษฐกิจในรูปแบบที่เป็นธรรม เพื่อความ “อยู่เย็น เป็นสุข” ของประชาชนในชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาเศรษฐกิจในการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม ของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย
2. เพื่อศึกษาการแก้ปัญหาและอุปสรรคทางเศรษฐกิจ ของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย
3. เพื่อศึกษาการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นรูปแบบที่เป็นธรรม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหา โดยการศึกษา ทบทวนเอกสารการวิจัยที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็น ธรรม ของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย โดยศึกษาตามกรอบแนวคิด ทฤษฎีการมี ส่วนร่วมขั้นพื้นฐาน 4 ด้าน คือ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making) 2) การมีส่วนร่วม ในการดำเนินงาน (Implementation) 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) 4) การมี ส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

2. ขอบเขตด้านประชากร ในการทำวิจัยครั้งนี้ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ ประชาชน ที่อาศัยอยู่ในชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ทำการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างจากผู้นำครัวเรือน เป็นจำนวน 400 ชุด

3. ขอบเขตพื้นที่ในการวิจัยโดยพื้นที่คือ ชุมชนตลาดท่าเสา จังหวัด หนองคาย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมผสาน ทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณที่เชื่อมโยง ข้อมูลความคิดเห็น และกระบวนการจัดการด้านการเรียนรู้ และการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม ระหว่างผู้ประกอบการ และผู้ใช้บริการเข้าด้วยกัน โดยมีวิธีการศึกษาใน 4 ลักษณะ ได้แก่

1. การศึกษาวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) เพื่อค้นหาข้อมูลความรู้เกี่ยวกับ การพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม โดยการศึกษาของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง ในอำเภอเมือง หนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นธรรม ของผู้ประกอบการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย องค์ประกอบคุณลักษณะของรูปแบบการพัฒนา เศรษฐกิจที่เป็นธรรม ของผู้ประกอบการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย โดยมีกรอบในด้านเนื้อหา ที่จะศึกษาตามประเด็นวัตถุประสงค์ เพื่อให้ได้องค์ความรู้ใหม่ นำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดจังหวัด หนองคาย โดยศึกษาตามกรอบแนวคิด ทฤษฎีการมีส่วนร่วมขั้นพื้นฐาน 4 ด้าน คือ 1) การมีส่วนร่วมใน การตัดสินใจ (Decision making) 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) 3) การมี ส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

2. การศึกษาวิจัยในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ศึกษาความคิดเห็นจาก ผู้ประกอบการและผู้ใช้บริการที่เป็นกรณีศึกษา โดยใช้แบบสอบถาม (questionnaire) ขั้นพื้นฐานการ มีส่วนร่วม 4 ด้าน คือ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making) 2) การมีส่วนร่วมในการ ดำเนินงาน (Implementation) 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) 4) การมีส่วนร่วม ในการประเมินผล (Evaluation) โดยแบบสอบถามมีลักษณะ ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพและข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ประกอบด้วย เพศ อายุ วุฒิการศึกษา และอาชีพ

ตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมชาติของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert) ซึ่งมีการแสดงความคิดเห็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยเป็นคำถามเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมชาติ 4 หลักการ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making) 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) โดยการทดสอบก่อนรับการฝึกอบรม แล้วสรุปเป็นค่าร้อยละ (Percentage) และค่าเฉลี่ย (Average) ของคะแนนที่ได้ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย จำนวน 145,472 คน เมื่อทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน จึงกำหนดขนาดตัวอย่าง โดยการคำนวณ โดยใช้สูตรกรณีทราบจำนวนประชากรของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% จะได้ตัวอย่าง จำนวน 400 ตัวอย่าง

3. การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์ (Inter view) และการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) ร่วมกับนักธุรกิจ ผู้ประกอบการและผู้ให้บริการประชาชน และตัวแทนองค์กร/หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจ ทั้งนี้ เพื่อทราบถึงแนวทางการเรียนรู้ กระบวนการให้เห็นคุณค่าการใช้จ่าย การพัฒนาจิตใจ และการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการเรียนรู้ในการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นธรรมชาติ ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นธรรมชาติของผู้ประกอบการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย และองค์ประกอบคุณลักษณะของรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นธรรมชาติของผู้ประกอบการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

4. การประชุมสัมมนาในเชิงวิชาการ (หรือการวิจัยเชิงปฏิบัติการ) เพื่อเป็นการสนับสนุนให้เศรษฐกิจที่เป็นธรรมชาติในองค์กร/หน่วยงาน ที่เป็นกรณีศึกษา ผู้ประกอบการทั้งภาคเอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การพัฒนาเศรษฐกิจประเทศ จะได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมกิจกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นธรรมชาติ การเพิ่มพูนความรู้ การสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจและการพัฒนาจิตใจ ตลอดจนการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจของชุมชน ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นธรรมชาติของผู้ประกอบการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย และองค์ประกอบคุณลักษณะของรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นธรรมชาติของผู้ประกอบการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

ผลการวิจัย

จากการเก็บข้อมูลทำให้ทราบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อกระบวนการพัฒนาความเป็นธรรมชาติทางเศรษฐกิจ ของผู้ประกอบการในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ได้แก่

1. ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นธรรมชาติของผู้ประกอบการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย พบว่า ประกอบด้วยปัจจัยทางด้านจริยธรรมทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ความยุติธรรม ความจริง ความเมตตา และความถูกต้อง ด้านการกำหนดนโยบาย ได้แก่ แผน แผนงาน และโครงการ และ

งบประมาณ ด้านการสนับสนุนกิจกรรมชุมชน ได้แก่ ความร่วมมือ ความเข้าใจชุมชน การแลกเปลี่ยน ความสัมพันธ์ที่ดี และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

2. องค์ประกอบคุณลักษณะของรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นธรรม ของผู้ประกอบการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย พบว่า

2.1 องค์ประกอบและคุณลักษณะด้านการแสดงออกของผู้ประกอบการ ได้แก่ ชุมชนจะต้องแสดงออกถึงความยุติธรรม ผู้นำชุมชนจะต้องแสดงออกถึงความจริงใจ จริงจัง ผู้ประกอบการจะต้องแสดงออกถึงพรหมวิหารธรรม ผู้ประกอบการจะต้องแสดงออกถึงความเป็นคนดี และคนเก่ง ผู้ประกอบการจะต้องแสดงออกถึงความไม่เห็นแก่ตัว ผู้ประกอบการจะต้องแสดงออกถึงจริยวัตรที่งดงาม ผู้ประกอบการจะต้องแสดงออกถึงความยึดมั่นในศีลธรรม

2.2 องค์ประกอบและคุณลักษณะด้านประสบการณ์ ได้แก่ ผู้ประกอบการที่ผ่านการทำธุรกิจมานาน หรือผู้นำชุมชนที่ได้รับการแต่งตั้งใหม่ จะต้องมีความรู้ความสามารถในยุคสมัยใหม่ มีความจริงใจ ซื่อสัตย์ ความกล้า และการยอมรับจากประชาชนในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงในเรื่องเศรษฐกิจ

2.3 องค์ประกอบและคุณลักษณะด้านการศึกษา ได้แก่ หน่วยงานที่รับผิดชอบในการบังคับบัญชาผู้นำชุมชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย จะต้องเร่งสร้างสิ่งที่เป็นสาธารณสุขหรือศูนย์ฝึกอบรมตามหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ สร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการจัดการกับระบบเศรษฐกิจแบบเชิงพุทธ หรือศูนย์ฝึกอบรมตามหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ สร้างสิ่งอำนวยความสะดวกหรือศูนย์ฝึกอบรมตามหลักสูตรนิติศาสตร์ และสร้างระบบเศรษฐกิจแนวใหม่ หรือศูนย์ฝึกอบรมตามหลักสูตรการพัฒนาชุมชน

2.4 องค์ประกอบและคุณลักษณะสร้างเครือข่ายทางเศรษฐศาสตร์และสังคมศาสตร์และองค์กร ได้แก่ การวางแผนร่วมกับองค์กรการพัฒนาท้องถิ่นและสถาบันการปกครองระดับชุมชน การวางแผนร่วมกับหน่วยงานรัฐอื่น ๆ ที่เชื่อมโยงในลักษณะของการพัฒนาชุมชน การวางแผนร่วมกับภาคเอกชน และการวางแผนร่วมกับสถาบันการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ใกล้เคียง

จากการสนทนาของผู้ทรงคุณวุฒิ จึงได้ข้อเสนอแนะ การตรวจสอบและประเมินผลของรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นธรรม ของผู้นำชุมชนในอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย พบว่า องค์ประกอบของการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม ยังขาดตกบกพร่องอยู่ ให้เพิ่ม 2 หลัก ได้แก่ หลักศีลธรรม และหลักทวณิชากรรม ทั้งนี้ ในส่วนของบทนำให้เพิ่มเติมการค้นหาถึงสถานการณ์ในจังหวัดหนองคายเกี่ยวกับการประกอบการ เพราะว่าการเกิดขึ้นของผู้ประกอบการเป็นจำนวนมาก ทำให้เห็นโจทย์ว่า บทบาทผู้นำชุมชนจะสามารถแก้ไขปัญหาสิ่งเหล่านี้ได้ นอกจากนี้ เนื้อหาของการประกอบการที่จะนำไปสู่การสร้างระบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม และการฝึกอบรมความรู้คู่คุณธรรม ควรให้มีความครอบคลุมประเด็นคุณลักษณะของรูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม ไม่ว่าจะเป็นคุณลักษณะทางด้านรัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ และการพัฒนาชุมชนในรูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม โดยใช้หลักธรรมในการพัฒนาเศรษฐกิจให้เกิดความสำนึก สำหรับในส่วนกระบวนการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม ของการมีส่วนร่วมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง และผู้นำชุมชน ให้เพิ่มประเด็นการสร้างเสริม การสร้างความร่วมมือ

การสร้างแบบอย่าง และการสร้างอุดมการณ์ โดยให้เพิ่มเติมอีก 2 ประเด็น ได้แก่ การสร้างความเชื่อมั่น และเป็นที่ยอมรับจากประชาชน ให้หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแล และการใช้หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาเข้าไปสร้างจิตสำนึกให้ผู้ประกอบการในการทำธุรกิจ

3. ปัญหาและอุปสรรคทางเศรษฐกิจของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคาย

3.1 หอการค้าระดับจังหวัดหนองคาย มีบทบาทน้อยในการผลักดันหรือเข้าไปมีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการเศรษฐกิจริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคาย

3.2 การบริหารงานและการพัฒนาเศรษฐกิจริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคาย ขาดความต่อเนื่องและชัดเจน

3.3 ภาครัฐ หอการค้าจังหวัด และภาคเอกชน ขาดความเข้าใจและตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทางด้านสิ่งแวดล้อม สภาพภูมิอากาศ อันเนื่องจากภาวะโลกร้อนที่มีผลกระทบต่อการบริหาร ทั้งในเชิงรุกและเชิงรับ

3.4 ปัญหาการค้าอนุกระบบ หรือเศรษฐกิจอนุกระบบ ดังที่ทราบแล้วว่า มูลค่าการค้าริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคายนั้น มีมูลค่าสูง และเป็นดัชนีชี้วัดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของภูมิภาค แต่ผู้ค้าบางส่วนกลับมีการดำเนินการค้าในลักษณะอนุกระบบ

3.5 การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของหนองคาย เพื่อเพิ่มมูลค่าการค้า มุ่งพัฒนาในด้านการอำนวยความสะดวกด้านโครงสร้างพื้นฐาน การเพิ่มพูนสิทธิประโยชน์ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ รวมถึงการส่งเสริมการลงทุนในประเทศเพื่อนบ้าน

อภิปรายผล

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวความคิดทฤษฎีทางเศรษฐกิจ และหลักธรรมทางเศรษฐกิจ ตามแนวพระพุทธศาสนา ทำให้เห็นประเด็นของการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นธรรมมีอยู่ 7 ประการ ได้แก่ ยึดถือหลักการที่ถูกมากกว่ายึดหลักคนส่วนใหญ่ที่ไม่ถูกต้อง ยึดหลักเหตุและผลที่ประกอบด้วยความดีงามรอบด้าน ยึดหลักความจริง ยึดหลักความถูกต้อง ยึดหลักความเป็นธรรม ยึดหลักประโยชน์ส่วนร่วม และการไม่ยึดกระแสเสียงคนส่วนใหญ่ที่ไม่ถูกต้องและไม่เป็นธรรม ทำให้เห็นถึงความไม่เป็นธรรมทางเศรษฐกิจตามแนวพระพุทธศาสนา ที่ผูกโยงด้วยแนวทางของอุดมการณ์ของการยึดหลักการและหลักปฏิบัติอย่างถูกต้อง สอดคล้องกับระบบเศรษฐกิจยุคปัจจุบัน ซึ่งตอบสนองความต้องการของกระแสโลกคือ เป็นระบบเศรษฐกิจแบบแข่งขัน มีเป้าหมายในการผลิตเพื่อการตลาด แข่งกันผลิตแข่งกันบริโภค โดยการส่งเสริมการบริโภคเท่าที่สุทธเท่าที่จะมากได้ ดังคำว่า เศรษฐศาสตร์คือ ศาสตร์หรือวิชาที่ว่าด้วยการผลิต การจำหน่ายจ่ายแจกและการบริโภคใช้สอยสิ่งต่าง ๆ ของชุมชน จะเห็นได้ว่า เศรษฐศาสตร์ศึกษาเกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อตอบสนองความต้องการต่าง ๆ ของมนุษย์ที่มีอยู่อย่างไม่จำกัด

การพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย พบว่า ประกอบด้วยปัจจัยที่สำคัญ คือปัจจัยที่ 1 ปัจจัยนำเข้า กระบวนการพัฒนาความเป็นธรรมทางด้านเศรษฐกิจของผู้ประกอบการ โดยผู้นำชุมชนเป็นผู้มีส่วนร่วม ประกอบด้วยเรื่องของความพร้อม ความจริงใจ แรงจูงใจ และประสบการณ์ที่ผ่านมาในอดีต ที่เป็นตัวแปรในการสร้างสังคมแห่งความสุข สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูอรุณสุตาลังการ (ปรีดา ขนดีโสภณ), สามารถ บุญรัตน์ เรื่อง รูปแบบการพัฒนาความเป็นธรรมภายใต้ของผู้นำชุมชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า การขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศชาติบ้านเมือง ให้เกิดความเจริญก้าวหน้า แม้ว่าความสามัคคีจะเป็นคุณธรรมพื้นฐานที่ทุกคนต่างยอมรับ แต่ความสามัคคีที่แท้จริง จะมีพลัง สามารถสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามและคุณแก่สังคม การอยู่ร่วมของมนุษย์นั้น ต้องเป็นความสามัคคีบนฐานความดี ความงาม ความจริง ยึดผลประโยชน์ของสังคมและส่วนรวมเป็นสรณะ ประสานการทำงานร่วมกันเป็นทีมอย่างมีเอกภาพ มีจิตใจทุ่มเทเสียสละ ร่วมทุกข์ร่วมสุขช่วยเหลือเกื้อกูล ปัจจัยที่ 2 ประกอบด้วย 6 ขั้นตอนได้แก่ (1) การสร้างความพร้อม (2) การสร้างความร่วมมือ (3) การเป็นแบบอย่าง (4) การสร้างการยอมรับจากประชาชน (5) การสร้างอุดมการณ์ (6) การสื่อสาร (พระครูอรุณสุตาลังการ (ปรีดา ขนดีโสภณ), 2561) ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ อาจจะต้องพัฒนาคุณลักษณะของผู้นำที่สามารถสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการกับประชาชน

การพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย พบว่า

1. ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นธรรม ของการมีส่วนร่วมของชุมชน ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการสำรวมอินทรีย์ ไม่ให้บาปอกุศลครอบงำจิตใจ 2) ความรู้จักประมาณในการบริโภคคือ รู้จักพิจารณาในการพิจารณา รับประทานอาหารเพื่อหล่อเลี้ยงร่างกายให้ชีวิตผาสุก ไม่ใช่เพื่อสนุกสนานมัวเมา 3) ขยันหมั่นเพียร ตั้งตัวอยู่เป็นนิจ พร้อมเสมอทุกเวลาที่จะปฏิบัติกิจให้ก้าวหน้าอยู่ตลอดเวลา ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ย่อมส่งผลต่อการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมของชุมชนอย่างมาก ทำให้เป็นปัจจัยที่สำคัญในฐานะผู้เป็นต้นแบบเพื่อการพัฒนาชุมชนให้เกิดความสุข

2. องค์ประกอบและคุณลักษณะของรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นธรรม ของผู้ประกอบการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย พบว่า ประกอบด้วยองค์ประกอบและคุณลักษณะ 2 ด้าน ได้แก่ การแสดงออกของผู้ประกอบการ และด้านประสบการณ์ จะต้องสะท้อนผ่านผลงานที่ปรากฏออกมาในรูปแบบของการทำหน้าที่อย่างสมบูรณ์มากที่สุด และประชาชนพึงพอใจ สอดคล้องกับแนวคิดของพระเทพเวที ประยุทธ์ ปยุตโต ว่า พระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่เกื้อกูลแก่เศรษฐกิจ ซึ่งจะให้ประโยชน์สูงสุดในปัจจุบัน เรียกว่า ข้อปฏิบัติในการส่งเสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจมีอยู่ 4 ประการ คือ อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความขยันหมั่นเพียรในการประกอบอาชีพอย่างสุจริต มีความชำนาญ อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความรักษา ไม่ให้พินาศไปด้วยการรักษาหรือเสื่อมไปด้วยอันตรายต่าง ๆ กัลยาณมิตตตา คบคนดีเป็นเพื่อน เป็นเหตุให้มีความเจริญก้าวหน้ายิ่ง ๆ ขึ้นไป มีอาชีพที่สุจริตและ

ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สมชีวิตา มีความเป็นอยู่อย่างพอดี รู้จักกำหนดรายรับรายจ่าย เลี้ยงชีวิตพอดี (พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต), 2548)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมของการมีส่วนร่วม ของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย” วัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาปัญหาเศรษฐกิจในการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม ของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย 2) เพื่อศึกษาการแก้ปัญหาและอุปสรรคทางเศรษฐกิจของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย 3) เพื่อศึกษาการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นรูปแบบที่เป็นธรรม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ดำเนินการเก็บรวบรวมจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 12 รูป/คน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลตั้งบนแนวคิดทฤษฎีสภาวะผู้นำและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้ปรากฏผลวิจัยตามข้อสรุป และองค์ความรู้จากการวิจัย การทำให้ผู้วิจัยทราบข้อมูลและสร้างรูปแบบดังกล่าว เพื่อนำไปประยุกต์ใช้หรือนำไปใช้สำหรับการพัฒนาภาวะผู้ประกอบการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย และในพื้นที่อื่น เพราะฉะนั้น บทสรุปทั้งหมดคงจะเป็นประโยชน์สำหรับหน่วยงานที่ดูแลสถาบันการพัฒนาเศรษฐกิจและหน่วยงานที่เป็นผู้บังคับบัญชาฝ่ายสูงขึ้นไป ให้สามารถขับเคลื่อนและพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่เป็นเป้าหมายต่อไป ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลพาณิชย์จังหวัดหนองคาย จะต้องกำหนดนโยบายการออกตรวจตราเอาใจใส่ หรือมีการฝึกอบรมอย่างเป็นรูปธรรม โดยคัดเลือกจากผู้ประกอบการที่ต้องการพัฒนาตนเองให้มีศักยภาพ ในการจัดการรูปแบบเศรษฐกิจที่ดีและได้มากยิ่งขึ้น ด้วยการคัดเลือกผู้ประกอบการตัวอย่างด้วยความสมัครใจ แต่สำหรับผู้ประกอบการรายย่อย ถ้ายังไม่พร้อม ให้กำหนดที่จะต้องผ่านการตรวจสอบอย่างเป็นระบบ และมีการศึกษาตามหลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลและพาณิชย์จังหวัด ควรมีแผนงบประมาณ แผนปฏิบัติการต่าง ๆ ในการจัดการรูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม ของการมีส่วนร่วมอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ให้เป็นจังหวัดนำร่องของการพัฒนาภาวะผู้ประกอบการตามธรรมะทางพระพุทธศาสนา

2. หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลและพาณิชย์จังหวัด มีหน้าที่ดูแลผู้ประกอบการ ควรนำรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นธรรม ให้แก่ผู้ประกอบการในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ไปประยุกต์ใช้ ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทผู้ประกอบการของตนเองให้มากที่สุด

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ความน่าสนใจของงานวิจัยฉบับนี้ อยู่ที่การที่จะทำให้ผู้ประกอบการได้นำเอาหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ ในการพัฒนาทางด้านจิตใจของตนเองและผู้อื่นได้ด้วย และการบริหารตามหลักธรรมพุทธ

ศาสนาเป็นประการที่สำคัญ โดยค้นหาและหารูปแบบจากข้อมูลต่าง ๆ ที่มาจากผู้เชี่ยวชาญและนักธุรกิจที่มีประสบการณ์มาหลาย ๆ ปี พร้อมกับนักวิชาการ และผู้นำชุมชนในอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ซึ่งการปลูกจิตสำนึกจะเป็นสิ่งที่ดี จะทำให้เกิดการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นธรรมได้ แต่กระนั้น ในส่วนของปัจจัยที่เกี่ยวข้องก็คือ ประเด็นการพัฒนาการอบรมตามหลักพุทธเกษตร ซึ่งเป็นหลักสูตรที่สำคัญของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย และหลักสูตรอื่น ๆ เช่น หลักสูตรการจัดการเชิงพุทธ หลักสูตรเศรษฐศาสตร์ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ หลักสูตรนิติศาสตร์ และหลักสูตรการพัฒนาชุมชนที่เหมาะสม สอดคล้องกับบริบทของผู้ประกอบการในชุมชนในถิ่นนั้น ๆ ทำให้เป็นประเด็นที่ท้าทายและน่าสนใจไม่น้อย รวมทั้งการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับเศรษฐกิจก็จะดีขึ้นในอีกรูปแบบหนึ่ง กำหนดกลไกและกระบวนการต่าง ๆ เพื่อทำให้ผู้ประกอบการและผู้นำของชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมและเข้าสู่ระบบการประกอบการอย่างเป็นระบบ ไม่ใช่ตามแบบอัตยาศัย หรือในระบบเพื่อพัฒนาศักยภาพการประกอบการอย่างเป็นธรรม และการบริการให้มีคุณลักษณะของรูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2550). *พระไตรปิฎก ฉบับสำหรับประชาชน ตอน ว่าด้วยพระสูตร*. พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- ชนนาถ แผลงมาลัย. (2562). การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพชุมชนบ้านส่อง ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม. *วารสารวิถีสังคมมนุษย์*, 7(1), 114-131.
- ธัชพล ทิธี. (2560). รูปแบบการจัดการความรู้รูปแบบครอบครัวตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอชัยบาดาลจังหวัดลพบุรี. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*. 1(1), 1-14.
- บุญมี แทนแก้ว. (2541). *จริยธรรมกับชีวิต*. พิมพ์ครั้งที่ 6, กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- บุญยืน สามพิมพ์, รัชชากาญจน์ ฉิมนอกและสุริพร จันทรภิรมย์. (2560). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านหญ้าคาต.หนองแจ้งใหญ่.บัวใหญ่.นครราชสีมา. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*. 1(2), 67-77.
- พระครูพิศิษฐ์ฯ ประชาณาด (ประยูร นนทิโย), พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ, พระมหาสุนันท์ สุนนโท. (2563). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ในจังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*. 9(1), 23-36.
- พระครูอรุณสุตาลังการ (ปรีดา ขนดีโสภโณ), ส. บ. (2561). รูปแบบการพัฒนาความเป็นธรรมอาชีพโดยของผู้นำชุมชนในเขตอำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*. 5(2), 364-376.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2548). *เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ*. พิมพ์ครั้งที่ 9, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง.

- มนูญ มุกข์ประดิษฐ์. (2547). การศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ กับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รัฐพงศ์ บุญญานวัตร. (2552). การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร. ใน *รายงานวิจัย*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- เวคิน วุฒิวงศ์. (2558). ความเข้าใจในการนำแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในท้องถิ่น กรณีศึกษา : ประชาชนที่เป็นหัวหน้าครัวเรือน ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา*. 10(2), 59-74.
- ศรีนวล แต่งภู, เขาวฤทธิ์ โสภักดี และขวัญภา วงศ์ไพศาลศิริกุล. (2561). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบชุมชนบ้านร่องหมากน้อย ตำบลกลันตา อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารบัณฑิตศาสตร์*. 16(1), 255-266.